

Пащенко А.О.

студентка,

Науковий керівник: Славко А.С.

старший викладач,

Українська академія банківської справи Національного банку України

ЗЛОЧИН ГЕНОЦИДУ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ ТА КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНОВІ ГЕНОЦИДУ І ПОКАРАННЯ ЗА НЬОГО

Коли розроблявся проект нового Кримінального Кодексу України за основу злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку бралися злочини передбачені міжнародно-правовими актами. Злочину геноциду як найтяжчому міжнародному злочину, за вчинення якого передбачена не тільки кримінальна відповідальність для індивідів, а й міжнародно-правова відповідальність для держав, присвячена Конвенції про запобігання злочинів геноциду і покарання за нього від 9 грудня 1948 р., яку було ратифіковано УРСР у 1954 р., і яка стала важливим етапом співробітництва держав в рамках ООН у боротьбі зі злочинністю.

Стаття 442 ККУ майже повністю запозичена з Конвенції про попередження геноциду і покарання за нього. Проте на нашу думку існують суттєві відмінності однієї статті від іншої:

Першою відмінністю є основна умова вчинення злочину геноциду – наявність вини, адже у тексті ст. 442 ККУ ми бачимо саме пряму вказівку на наявність умисної форми вини: «Геноцид, тобто діяння, *умисно* вчинене...». Хоча у змісті Конвенції немає взагалі вказівки на форму вини, можливо через те, що такий злочин практично неможливо вчинити з необережності, або із змішаною формою вини, або через те, що наступним продовженням статті є умова мети. А мета, в свою чергу, є обов'язковою умовою злочину з прямим умислом, адже це відображає психічне ставлення особи не тільки до діяння, а й наслідків такого діяння, тобто із вчиненням злочину геноциду – мета злочину буде досягнута. Але, теоретично, можливе вчинення такого злочину із умислом до діяння (наприклад, знищення конкретної особи), але необережністю до наслідків (наприклад, створення певних умов для неможливості існування такої особи, але в той самий час такі дії перешкоджають існуванню й інших осіб, проте «злочинець, правопорушник» про це не думає взагалі). Адже першочерговою ціллю є одна конкретна особа, а не група людей, а відповідно умислу до знищення групи людей не буде, і умові ст. 442 ККУ: «...діяння, умисно вчинене з метою повного або часткового знищення будь-якої національної, етнічної, расової чи релігійної групи...» таке положення не відповідатиме.

Тому, при вчиненні особою злочину передбаченого ст. 442 ККУ має бути доведений її умисел до знищення саме групи людей, а він не завжди існує.

Другою відмінністю є те, що Конвенція на відміну від ККУ під геноцидом також розуміє заподіяння розумового розладу національній, етнічній, расовій чи релігійній групі. Але ст. 442 ККУ взагалі не згадує у своїй

диспозиції про такий вид дії, тобто об'єктивна сторона злочину не включає в себе таке діяння як заподіяння розумового розладу національної, етнічної, расової чи релігійної групи, лише спричинення фізичного впливу є проявом геноциду. І це також викликає певні питання, адже якщо особа буде мати за мету знищити національну, етнічну, расову чи релігійну групу шляхом психічного впливу і доведенням такої групи, наприклад, до самогубства – це не буде вважатись злочином геноциду, хоча його мета буде досягнута.

Також кваліфікований вид злочину за ККУ включає в себе публічні заклики до геноциду, а також виготовлення матеріалів із закликами до геноциду з метою їх розповсюдження або розповсюдження таких матеріалів. У той час як Конвенція розширює «об'єктивну сторону» злочину геноциду такими діями:

- змова з метою здійснення геноциду;
- замах на вчинення геноциду;
- співучасть у геноциді.

Конвенція наголошує, що вище перелічені діяння є караними, проте 442 стаття ККУ не містить в собі кваліфікованого злочину вчинення геноциду за змовою, співучасть у його вчиненні та замах на вчинення геноциду. І на нашу думку це дуже дивно, адже геноцид передбачає вчинення злочину навіть не проти однієї людини, а проти групи осіб, хоча ст. 3 Конституції України проголошує людину, її життя і здоров'я найвищою соціальною цінністю [3].

До того ж цікавим видається питанням про суб'єктів злочину геноциду. З огляду на сутність вчинюваного злочину, зазвичай його суб'єкт має володіти владними повноваженнями чи можливістю застосовувати силу до певної категорії осіб. Відповідно до ст. IV Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, особи, що чинять геноцид чи які-небудь інші подібні діяння, підлягають покаранню, незалежно від того, чи є вони відповідальними за конституцією правителями, посадовими чи приватними особами [2]. Пункт 1 ст. 27 Римського Статуту передбачає, що його положення застосовуються однаково до всіх осіб незалежно від їх посадового становища. У п. 2 ст. 27 Статуту зазначається, що імунітети та спеціальні норми, які можуть бути пов'язані з посадовим становищем особи відповідно до національного чи міжнародного права, не повинні перешкоджати здійсненню Міжнародним кримінальним судом його юрисдикції щодо такої особи [4]. У науковій літературі доволі поширеною є думка, що ці положення суперечать ч. 1 та ч. 3 ст. 80, ч.1 ст. 105 та ч. 1 та ч. 3 ст. 126 Конституції України, якими гарантується недоторканність відповідно народним депутатам України, Президенту України та суддям [3].

Конституційний Суд України роз'яснює у абз. 5 п. 2.2. що відповідно до ст. 18 КУ зовнішньополітична діяльність України ґрунтується на загально визнаних принципах і нормах міжнародного права [5]. Одним з таких принципів є принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань, який виник у формі міжнародно-правового звичаю «*pacta sunt servanda*» ще на ранніх стадіях розвитку державності, а нині дістав своє відображення у численних міжнародних угодах.

Тобто в такому випадку вищу силу мають мати положення норм міжнародного права, але ж Основний Закон на те і є основним, що має найвищу юридичну силу. Жоден міжнародно-правовий акт не може суперечити Конституції держави. Недоторканність певної категорії посадових осіб – це не їх привілей; вона пов'язана з виконанням ними важливих державних функцій, а тому відповідно до Конституції України і міжнародно-правових зобов'язань України не може розглядатися як гарантія їх безкарності. Недоторканність народних депутатів України, Президента України, суддів передбачає лише спеціальні умови притягнення їх до кримінальної відповідальності. Положення Статуту не забороняють встановлення і не скасовують положень Конституції України щодо недоторканності народних депутатів України, Президента України та суддів, а лише виходять з того, що недоторканність цих осіб стосується національної юрисдикції і не може бути перешкодою для здійснення юрисдикції Міжнародним кримінальним судом стосовно тих з них, які вчинили злочини, передбачені Статутом [5].

Підводячи підсумки, ми хочемо зазначити, що цей злочин геноциду є одним із найтяжчих злочинів, передбачених Кримінальним Кодексом України, і, ми вважаємо, що було б доцільно привести у відповідність статтю 442 ККУ до Конвенції про запобігання злочину геноциду і покарання за нього, а саме:

- вилучити з тексту статті слово «умисно»;
- розширити розуміння об'єктивної сторони злочину шляхом внесення доповнення у текст статті положення «... заподіянням розумового розладу національної, етнічної, расової чи релігійної групи».
- розширити злочин кваліфікованими ознаками співучасті, змови й замаху на вчинення геноциду.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> – Назва з екрану.
2. Конвенція про запобігання злочину геноциду і покарання за нього [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.preventgenocide.org/ua/konventsia.htm>. – Назва з екрану.
3. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> – Назва з екрану.
4. Римський статут міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_588 – Назва з екрану.
5. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11.07.2001 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01> – Назва з екрану.